

SAMMENDRAG

Rapport **Framtidas kompetanser i barnehage og skole.
Funn fra medlemsdialogen**
Oppdragsgiver **KS**
Dato **30/11/2015**

Bakgrunn

- Oppdraget har gått ut på å følge en serie dialogmøter med skoleeiere og kommunen som barnehageeier og –myndighet, samt andre aktører på oppvekstfeltet i løpet av våren 2015, samle kunnskapen som genereres, analysere denne, og framstille resultatene i form av en rapport. Temaet for dialogmøtene har vært «Framtidas kompetanser i barnehage og skole».
- Funnene er basert på i alt 23 dialogmøter på møteplasser av ulikt slag i 14 av landets 19 fylker. Innspillene er samlet inn gjennom både deltakende observasjon og innsendt skriftlig materiale fra medlemmene, i perioden mars-juni 2015. I rapporten er KS sine medlemmers synspunkter støttet opp under ved henvisning til nasjonal og internasjonal forskning på området.

Del 1: Framtidas kompetanser og behov for endring

- Noen av de framtidskompetansene som nå lanseres er kjente - slik som *fagspesifikke kompetanser* og *problemløsning*. Andre har vært der før, men er nå definert som mer sentrale enn tidligere - slik som *samarbeid*, og det å *lære og lære*. Andre igjen kan defineres som relativt nye i sin sentrale betoning i utdanningssammenheng - slik som *kreativitet*, *fagovergripende kompetanser* og *digital kompetanse*.
- Det er mer uklart hvordan framtidens oppvekstsektor i innhold og struktur på best mulig måte skal tilrettelegge for utviklingen av slike kompetanser.
- Fem sentrale drivkrefter har vært spesielt viktige i den offentlige debatten om framtidens kompetansebehov og utdanningens rolle i denne sammenheng:
 1. Endringer i arbeidsmarkedet og ulike samfunnsøkonomiske studier som legges til grunn for de endringene i kompetansebehov som trekkes frem
 2. Hvordan teknologiutviklingen skaper nye premisser for kunnskapsutvikling og læring
 3. Barn og unges oppvekstsvilkår i dag
 4. Et større mangfold blant brukerne av barnehagen og skolen
 5. Vektleggingen av det som betegnes som 'life skills'

Del 2: Medlemmenes syn på framtidens barnehage og skole

- Denne delen av rapporten presenterer nærmere de overordnede problemstillingene og medlemmenes innspill til de temaene som har vært diskutert i løpet av dialogmøtene våren 2015.

Et helhetlig læringsløp

- Medlemmene mener at økt endringstakt som følge av globaliseringen stiller større krav til samarbeid og det å kunne drive innovasjon på tvers av tradisjonelle fagmiljøer. Dette igjen vil kreve større fleksibilitet og endrede strukturer i barnehagen og skolen. Kommunene bør på denne bakgrunnen sikre seg høy faglig kompetanse i administrasjonen, og lage en tydelig kommunal utviklingsstrategi/plan på oppvekstområdet.
- Medlemmene ønsker både en *forpliktende* og *retningsgivende* rammeplan for barnehagene, som både fungerer som et styringsverktøy og gir rom for lokal tilpasning. Innholdsmessig er det forventninger til at ny rammeplan setter klare mål for tidlig innsats og vektlegger *basiskompetanse* og progresjon i grunnleggende ferdigheter. Samtidig advarer medlemmene mot at barnehagen mister sin egenart, og ønsker en rammeplan med tydelig forankring i barnehagepedagogikken.
- Medlemmene mener det er viktig med en sektorovergripende plan i kommunen, som trekker inn begge sektorers verdier, og vektlegger hvordan man jobber med barn og unge i det helhetlige opplæringsløpet. Flere mener barnehagen trenger større anerkjennelse som en del av dette løpet. Flere møteplasser og arenaer vil kunne styrke forståelsen på tvers av sektorene og bidra til forventningsavklaringer, innovasjon og utvikling.
- Medlemmene peker på at de raske omskiftningene i arbeidsmarkedet gir utfordringer, fordi deler av det arbeidsmarkedet som elevene skal veiledes mot ikke finnes ennå. En oppvekstsektor som gir barna/elevene endringskompetanse, evner til livslang læring, problemløsning, kreativitet og skapende evner, vil sette dem i stand til å konkurrere og greie seg på et arbeidsmarked vi ikke helt kjenner. På denne måten blir karriereveiledning hele organisasjonens ansvar, ikke bare den enkelte rådgivers.

Endring i skolen

- «Fagovergripende kompetanser» kan misforstås/misoppfattes som «grunnleggende ferdigheter» i skolesektoren. Fagovergripende kompetanser må reflekteres i lokale læreplaner, noe som krever engasjement fra lærere og vilje og evne til å slippe andre yrkesgrupper til i skolen. Nærmere samarbeid mellom skolen og lokalsamfunnet nevnes også som en suksessfaktor av medlemmene.
- Medlemmene peker på at utviklingsarbeid krever gode ledere som sørger for at kollegiet er omforent i hva som er utfordringene, hva som er målet, og som gir fagansatte rom, tillit og trygghet til å prøve nye løsninger. Det er behov for møteplasser hvor etablerte modeller og arbeidsformer kan utfordres og nye testes. Medlemmene foreslår mer bruk av teamarbeid, arbeid i

nettverk og tverrfaglig samhandling. De mener profesjonsutvikling i skolen også kan skje gjennom samarbeid mellom lærere/pedagoger og andre profesjoner.

- Tilgang til teknisk utstyr og nett, samt lærernes kompetanse i bruk av IKT i opplæringen, er de viktigste forutsetningene for at skolen skal lykkes med bruk av teknologi for å styrke elevenes kompetanse. Medlemmene mener IKT-verktøy bør likestilles med annet læringsmaterieil. En IKT-strategi bør omfatte hele kommunen, gi retning for et felles utviklingsarbeid og sikre skolene midler til innkjøp, drift, nett-utbygging og kompetanseheving.

Nye samarbeids- og læringsarenaer

- Medlemmene har vært opptatt av forholdet mellom administrativ og politisk skoleeier, og hvordan man kan sikre gode beslutningsprosesser på oppvekstområdet i kommunene. Tilstandsrapporten er viktig å videreutvikle. Medlemmene oppfordrer i tillegg til å skape arenaer mellom representanter fra praksisfeltet og politikere for å styrke politikernes forståelse av hva som foregår i skolen.
- Når det gjelder «storsamfunnet» oppfordres det til gjennomføring av dialogkonferanser/nærmiljøkonferanser i oppstarten av arbeid med kommunale planer og strategier på oppvekstområdet. Tema bør være hva de ulike aktørene kan bidra med for å sikre et godt oppvekstmiljø i lokalsamfunnet.
- Medlemmene peker på nødvendigheten av alternative læringsarenaer, bedre samarbeid med lokalsamfunnet og mer varierte arbeidsmåter som tiltak for å unngå en ensidig vektlegging av teori og det kognitive i skolen. Det fremheves at dersom kvalitetssystemet (NKVS) endres til også å vektlegge praktisk læring, vil dette kunne fremme en bedre balanse mellom det teoretiske og det praktiske i skolen. Dette handler om økt kompetanse i praktiske fag, og verktøy for mer varierte arbeidsmåter i fagene, men også om å styrke lærernes kompetanse til å kunne drive tilpasset opplæring og tidlig innsats for elevene.

Del 3: Konsekvenser for kommunene

- Økt vektlegging av framtidens kompetanser kan potensielt bety store endringer i opplæringen. Behovet for endringer vil ikke bare berøre skolen, men også barnehagen, andre «omkringsliggende» offentlige virksomheter, frivillig sektor og lokalsamfunnet for øvrig. Dette vil stille høye krav til ledelse, kompetanseutvikling, kultur for samarbeid, og midler til endringsarbeidet – både blant barnehagelærere/lærere, styrere/skoleledere og i kommuneadministrasjonen og av politikerne.
- Et desentralisert opplegg hvor eiernivået tar et betydelig ansvar for endringsarbeidet, blir viktig for å lykkes. Dermed må også både kommuneadministrasjonen og lokalpolitikere involvere seg tidlig, blant annet for å forstå hvilke kompetansebehov økt vektlegging av «framtidens kompetanser»

skaper. Skal det lokale utviklingsarbeidet bli meningsfullt for lokalpolitikerne, må lokale prioriteringer som omfatter hele bredden i kompetansebegrepet (framtidens kompetanser) innarbeides i det lokale planarbeidet. Arbeidet med framtidens kompetanser må tas inn i «forvaltningslogikkens» styringsdokumenter, styringsdialog, forhandlinger og budsjetter lokalt.

- Eiernivået er da i en viktig posisjon ved å kunne tilrettelegge ulike arenaer og møteplasser, både for bevisstgjøring om framtidens kompetanser og hvordan implementerings- og oppfølgingsarbeidet kan håndteres. Dialogmøtene har generert mange innspill og ideer til eiernivået, som flere enn de som har deltatt på selve møtene vil kunne hente inspirasjon fra og se nytten i. Blant de mest konkrete forslagene finner vi at kommunene bør...
 - ...sikre seg høy faglig kompetanse på oppvekstområdet i administrasjonen
 - ...oversette tankegodset omkring framtidens kompetanser og sette dette i en videre kontekst overfor lokalpolitikerne
 - ...utvikle tilstandsrapportene med gode indikatorer og kjennetegn for å følge framgang/utvikling i arbeidet med fagovergripende kompetanser
 - ...avholde felles møter, hvor ledere og ansatte i barnehage og skole deler utfordringer og erfaringer, for å finne fram til fellesnevne
 - ...gi fagansatte rom, tillit og trygghet til å prøve nye løsninger og lage møteplasser hvor etablerte modeller og arbeidsformer kan utfordres og nye testes
 - ...arrangere dialogmøter mellom eiernivået og aktører i lokalsamfunnet for å finne og legge til rette for nye læringsarenaer og arbeidsmåter i opplæringen
 - ...sidestille kompetanseutvikling i bruk av IKT i opplæringen med annen kompetanseheving for ansatte i barnehage og skole